

NIKI ISTITUTO
UNIVERSITARIO
OLANDESE DI
STORIA DELL'ARTE

NWIB JAARVERSLAG 2016

**Nederlands Interuniversitair Kunsthistorisch Instituut in
Florence (NIKI)**

NWIB

Mei 2017

Inhoudsopgave

1.	Terugblik vanuit missie en beleid	2
2.	Activiteiten	2
a.	Onderwijs	2
b.	Onderzoek	3
c.	Studenten en bursalen.....	4
d.	Wetenschapsgebieden.....	4
e.	Promotie en voorlichting.....	4
f.	Samenwerking	5
g.	Valorisatie / maatschappelijke impact.....	5
3.	Middelen	7
a.	Personeel	7
b.	Huisvesting en ICT	7
c.	Bibliotheek	8
d.	Communicatie.....	9
e.	Financiën	9
4.	Klantanalyse en waardering	9
a.	Waardering.....	9
b.	Gebruik van producten en diensten	10
c.	Tijdsbesteding.....	10
	Bijlage 1 Onderwijsproductie.....	12
	Bijlage 2 Wetenschappelijke productie.....	13
	Bijlage 3 Valorisatie activiteiten.....	17
	Bijlage 4 Studenten en bursalen	18
	Bijlage 5 Samenwerking	20
	Bijlage 6 Overzicht personeel	21
	Bijlage 7 Financiële verantwoording.....	22
	Bijlage 8 Wetenschappelijke Adviesraad.....	24

1. Terugblik vanuit missie en beleid

Net als in 2015 stond dit jaar in het teken van de uitvoering van door het instituut opgezet onderzoek. De beoogde publicaties betreffen zowel specialistische studies als op een breed publiek gerichte tentoonstellingscatalogi. Naast goed bezochte publieksgerichte evenementen, zoals door het instituut georganiseerde en gefaciliteerde symposia, trok ook dit jaar de bijzondere expertise van de wetenschappelijke staf de aandacht van de media. Tevens werd medewerking verleend aan de organisatie van tentoonstellingen in musea in Nederland en het buitenland.

Overeenkomstig het beleid is gestreefd naar het optimaliseren van de dienstverlening aan de bestaande partners waarbij de primaire doelgroep gevormd wordt door studenten en onderzoekers van de Nederlandse opleidingen Kunstgeschiedenis en Kunst- en cultuurwetenschappen. Naast het faciliteren van onderwijs en onderzoek, verzorgde de staf van het NIKI onderwijs gekoppeld aan de eigen expertise en organiseerde symposia. Gezien het belang van de derde geldstroom voor het kunnen bevorderen van onderzoek, het organiseren van internationale symposia en bekostigen van publicaties, is opnieuw veel tijd besteed aan beheer en uitbreiding van relaties. Ook dit jaar vond een door het NIKI in Florence georganiseerde *fundraiser* met cultureel programma plaats waarbij de wetenschappelijke staf de sponsors van onderzoek en publicaties inlichtte over de behaalde resultaten en lopende en geplande projecten. Mede dankzij het in stand houden van beurzen voor zowel Nederlandse als buitenlandse promovendi of postdocs, de aanwezigheid van een 'scholar-in-residence' en de eigen onderwijs- en publieksgerichte activiteiten, blijft het NIKI een ideale ontmoetingsplek voor studenten, jonge onderzoekers en gevestigde wetenschappers. Dankzij de inzet van de NIKI-ambassadeurs is de student in Nederland goed voorzien van informatie over het Instituut en de geplande activiteiten.

2. Activiteiten

a. Onderwijs

Tabel 2.1 Onderwijsactiviteiten in verslagjaar

	aantal cursussen	aantal studenten	duur (in dagen)	toegekend ECTS	% alfa	% beta	% gamma
Bachelor	7	78	90	528			
Excellent / honours	2	17	21	45			
Master	4	44	56	264			
PhD							
Postacademisch							
Overig	1	14	6	84			
TOTALEN	14	152	173	921			

Voor de complete lijst van de betreffende activiteiten zie bijlage 1.

Het NIKI faciliteerde de eerste gezamenlijke NWIB honours cursus Stedelijk Erfgoed. Vanwege reorganisatie van het onderwijs bij het Departement Geschiedenis en Kunstgeschiedenis in Utrecht is de vaste onderzoekswerkgroep *Florence* (prof. dr. Michael Kwakkelstein) dit jaar komen te vervallen. Een obstakel bij de mogelijke uitbreiding van eigen onderwijs wordt gevormd door de aanwezigheidsplicht bij werkgroepen in de bachelor- en masterfase en het feit dat het jaarrooster per deelnemende universiteit verschilt.

De kwaliteitszorg van onderwijs dat onderdeel uitmaakt van een opleiding van een deelnemende instelling valt onder de reguliere kwaliteitszorg van deze instelling. Voor onderwijs dat op eigen initiatief door het NIKI wordt georganiseerd en dat niet is opgenomen in een curriculum bij een deelnemende instelling is in afstemming met de overige NWIB's een gezamenlijke kwaliteitszorg-procedure ontwikkeld. De examencommissie Geschiedenis & Kunstgeschiedenis van de Universiteit Utrecht heeft het NIKI-onderwijsaanbod getoetst aan de instellingsnormen. De adviezen zijn verwerkt in de cursusbeschrijvingen.

Tabel 2.2 Onderwijsactiviteiten voorgaande jaren

	aantal cursussen	aantal studenten	duur (in dagen)	toegekend ECTS	% alfa	% beta	% gamma
2015	22	234	219	1404			
2014	21	229	189	1374			

b. Onderzoek

Tabel 2.3 Onderzoek

Aantallen	2016	2015	2014
Promotieonderzoeken (verdedigd)			
- eigen staf (co)promotor		3	4
- deelnemende universiteiten		1	
Promotieonderzoeken (begeleiding)			
- eigen staf (co)promotor	3	2	4
- deelnemende universiteiten		5	9
Expedities en/of (veldwerk)projecten			
Wetenschappelijke bijeenkomsten	3	6	13
Wetenschappelijke publicaties staf	19	7	6
Wetenschappelijke presentaties staf	13	9	8

Tabel 2.4 Top 5 wetenschappelijke bijeenkomsten (door het instituut georganiseerd/gefaciliteerd)

Naam	Aard bijeenkomst	Aantal bezoekers	Bijzonderheid
Italiaanse kunst in Nederlands bezit	symposium	180	i.s.m. het Rijksmuseum, Amsterdam
The Creation of Space and the Connection between Models and Drawings and Design Tools	symposium	50	i.s.m. de Opleiding Kunstgeschiedenis, Universiteit van Amsterdam
Fra Bartolommeo: The Divine Renaissance	symposium	150	i.s.m. Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

Voor de complete lijst van de betreffende activiteiten zie bijlage 2.

Met steun van de Stichting Vrienden van het Kunsthistorisch Instituut in Florence kon onderzoek worden voortgezet ten behoeve van een geannoteerde bronuitgave (Engelstalig) van een voor de kunstgeschiedenis belangrijke primaire bron, te weten de zogenaamde Codex dell'Anonimo Magliabechiano (1536-1546). Ook leverde de Stichting financiële steun voor de eindredactie van het omvangrijke aan de regio Toscane gewijde deel van het *Repertory of Dutch and Flemish Paintings in Italian Public Collections*. Beide uitgaven zullen verschijnen in de reeks NIKI-publicaties. De doelstelling om

internationale symposia te organiseren en er medewerking aan te verlenen is opnieuw gehaald. Op uitnodiging van nationale en internationale musea is door de staf onderzoek verricht ten behoeve van tentoonstellingen en het schrijven van bijbehorende catalogi. Op verzoek van Amsterdam University Press is prof. Michael Kwakkelstein begonnen met het schrijven van een boek over Leonardo da Vinci ("De mythe ontrafeld") voor de serie *Elementaire Deeltjes*.

c. Studenten en bursalen

Tabel 2.5 Studenten en bursalen

	2016	2015	2014
Begeleide scripties (BA, MA, RMA)	5	5	9
Studiebeurzen (aantal personen)	9	10	13
Studiebeurzen (totaal aantal weken)	73	65	91
Stagebemiddelingen land van vestiging	0	0	0
Stagiaires bij het instituut: NL + NWIB-land	2	2	2
Overige faciliteiten			

Voor de complete lijst van de betreffende activiteiten zie bijlage 4.

Vanwege een afname van aangevraagde studiebeurzen is meer aandacht besteed aan de promotie van de eigen beursmogelijkheden. Sinds 2014 biedt het Instituut stages aan uitsluitend op MA-niveau (Gerson-project i.s.m. het RKD & Patrician Patronage Project i.s.m. de RUG).

d. Wetenschapsgebieden

Tabel 2.6 Inzet (tijdsbesteding) van de staf (Wp en niet Wp) naar wetenschapsgebied

Wetenschapsgebied	2016	2015	2014
Archeologie	0	0	1
Kunstgeschiedenis	91	84	81
Taal, cultuur en geschiedenis van het land van vestiging	0	0	0
Taal, cultuur en geschiedenis van Nederland	0	0	0
Geesteswetenschappen overig	2	4	5
Andere wetenschapsgebieden, te weten:	7	12	13
TU Delft (bouwkunde)			
Totaal		100%	100%

e. Promotie en voorlichting

De door de directeur onder studenten en onderzoekers van de deelnemende universiteiten en de TU Delft en OU geworven NIKI-ambassadeurs zetten zich in op het gebied van informatievoorziening richting faculteitsbestuur, webmasters, onderwijscoördinatoren, studieadviseurs, docenten, studenten en onderzoekers. Hiertoe maken de NIKI-ambassadeurs gebruik van de social media; verzorgen zij presentaties zowel tijdens kunsthistorische studiedagen als tijdens universitaire voorlichtingsdagen, verspreiden zij promotiemateriaal (flyers, brochures, posters, affiches, etc.), maken zij afspraken met bovengenoemde personen en koppelen zij relevante praktische informatie op het gebied van onderwijs (ontwikkelingen, knelpunten) terug naar het NIKI.

De aanwezigheid van de staf bij promotieactiviteiten in Italië van het Nederlands hoger onderwijs behoort niet tot de doelstellingen en opdracht van het NIKI.

f. Samenwerking

De samenwerking met Nederlandse en buitenlandse universiteiten bestaat uit het organiseren van symposia op het instituut en het faciliteren van onderwijs, onderzoek en stageplaatsen. De samenwerking met musea (oa. Rijksmuseum, Amsterdam, Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam en Teylers Museum, Haarlem) is gericht op het organiseren van tentoonstellingen en symposia in Nederland. Het aldus vergroten van de zichtbaarheid van het NIKI en de expertise die het in huis heeft, bevordert de uitbreiding van het netwerk en de toename van het gebruik van de faciliteiten die het instituut te bieden heeft.

g. Valorisatie / maatschappelijke impact

Tabel 2.8 Valorisatie

Aantallen	2016	2015	2014
Bijeenkomsten voor algemeen publiek	4	5	6
Publicaties gericht op een algemeen publiek	2	1	
Presentaties door stafleden gericht op een algemeen publiek	7	6	5
Mediaoptredens Prof. Dr. M.W. Kwakkelstein	<i>Mare</i> , interview over de NWIB's	NTR "Het Klokhuis"; <i>Trouw</i> ; <i>De Volkskrant</i> ; NPO Radio 1; NOS Nieuws; <i>Fontys Denk Groter Debat</i> Omroep Brabant (tv); <i>VNK Bulletin kunsthistorici</i> (en bij naam genoemd in <i>Metro</i> en <i>NRC Handelsblad</i>)	<i>Elsevier</i> ; <i>De Volkskrant</i> ; KRO Brandpunt; <i>Live Science</i> ; <i>De Telegraaf</i> ; NRT Radio 5; Radio 1 België; <i>Babel</i> ; <i>La Repubblica</i> ; <i>La Nazione</i> .
Mediaoptredens Prof. Dr. G.J. van der Sman	<i>El Pais</i> ; <i>El Mundo</i> ; ABC; 20Minutos; <i>La Vanguardia</i> ; RTVE; EFE; <i>Revista de Arte</i> ; <i>ArtTribune</i> ; <i>Corriere della Sera</i> ; <i>Connaissance des Arts</i> ; <i>Le Salon Littéraire</i> ; Österreichischer Rundfunk; <i>De Volkskrant</i>		
Bijeenkomsten van bestuurders, beleidsmakers, politici, etc.			

De door de staf ontwikkelde expertise geniet de belangstelling van de internationale media en musea. Op deze manier worden de resultaten van het eigen onderzoek middels interviews met de geschreven en

gesproken pers en publicaties in de vorm van tentoonstellingscatalogi en voordrachten toegankelijk gemaakt voor een breed publiek.

De door Gert Jan van der Sman samengestelde tentoonstelling “Caravaggio and the Painters of the North” (Madrid, Museo Thyssen-Bornemisza, 20 juni-18 september 2016) trok 144.713 bezoekers en was een van de drie finalist van de *Global Fine Art Awards 2016* in de categorie “Best Renaissance, Baroque, Old Masters, Dynasties – solo artist”. Het wetenschappelijke belang van de tentoonstelling en de bijbehorende catalogus werd onderstreept door onder anderen John Gash in *The Burlington Magazine*.

3. Middelen

a. Personeel

Tabel 3.1 Personele bezetting

	aantal fte			lokaal / gedetacheerd
	2016	2015	2014	
Directie en management				
directeur (wp of obp)	1,0 wp*	1,0 wp	1,0 wp	gedetacheerd
overig management				
Wetenschappelijke staf				
onderzoekformatie	0,4 wp	0,4 wp	0,4 wp	gedetacheerd
onderwijsformatie	0,2 wp	0,2 wp	0,2 wp	
Fellows / gastdocenten / gastonderzoekers				
onderzoekformatie				
onderwijsformatie				
Stagiairs				
onderzoeksformatie	0,4	0,4	1,0	
onderwijsformatie				
Bibliotheek	0,4 wp 0,5 obp	0,4 wp 0,5 obp	0,4 wp 0,5 obp	gedetacheerd lokaal
Niet-wetenschappelijke staf				
communicatie				
secretariaat	1,0 obp	1,0 obp	1,0 obp	gedetacheerd
financieel beheer				
gebouwbonden functies				
diverse ondersteuning				
Totalen	2,0 wp 1,5 obp	2,0 wp 1,5 obp	2,0 wp 1,5 obp	

*De directeur heeft ook dit jaar meer tijd besteed aan onderzoek met het oog op publicaties.

Op voordracht van de decaan van de faculteit Geesteswetenschappen heeft het College van Bestuur besloten de benoeming van de directeur tot hoogleraar 'Beeldende kunst van de Renaissance in Italië en de Nederlanden' bij de faculteit Geesteswetenschappen met terugwerkende kracht vanaf 01-01-2016 om te zetten in een benoeming tot hoogleraar 'Beeldende kunst en kunsttheorie van de Renaissance in Italië' voor onbepaalde tijd. Het betreft een benoeming voor 10/10 van de werktijd.

b. Huisvesting en ICT

Tabel 3.2 Bezettingsgraad gastenverblijven

Totale gastenkamer- capaciteit (= aantal kamers x 322 per jaar)	Aantal overnachtingen		Bezettingsgraad*) uitgedrukt in % (= aantal overnachtingen / totale aantal overnachtingen x 100)
	Betaald	Onbetaald	
aantal slaapplekken x 322	2429	561	
12 x 322 = 3864	2990		77 %

*) De kamerbezetting is berekend op basis van 322 dagen (het instituut is jaarlijks in totaal 6 weken gesloten). Verder dient te worden opgemerkt dat het instituut beschikt over meerpersoonskamers die niet altijd door meer dan één gast gebruikt kunnen worden.

Teneinde grotere groepen gebruikers van het instituut snellere toegang tot internet te verschaffen is een nieuw contract met de provider gesloten. Tevens werd het WIFI-netwerk integraal vernieuwd en werden nieuwe access-points toegevoegd. In december 2014 werd na aanhoudende technische problemen de NIKI-website overgebracht naar een nieuw content managementsysteem (voorheen TYPO3, thans WordPress). De inhoud en het systeem zijn nu beter op elkaar afgestemd. De nieuwe site is geschikt om op PC, tablet én smartphone te bekijken. Tevens wordt door een aantrekkelijke vormgeving beter gebruik gemaakt van beeldmateriaal.

c. Bibliotheek

In overeenstemming met de behoeften van de studenten en onderzoekers is de bibliotheek uitgebreid met nieuwe titels die nauw aansluiten bij het hoogwaardige wetenschappelijke profiel van het instituut.

De dienstverlening betrof voornamelijk het ter beschikking stellen van boeken en tijdschriften alsook het verschaffen van toegang tot de wetenschappelijke databases die het instituut samen met het IRIS-consortium en de Universiteitsbibliotheek Utrecht in beheer heeft. De digitale databases zijn: de IRIS-catalogus (boeken en tijdschriften), de catalogus van de fotoarchieven (nikipics.library.uu.nl), het *Corpus of Art Works sold in Italy 1800-1914* en de *Watermark Database of the Dutch University Institute for Art History*. De bibliotheekcatalogus is ondergebracht bij IRIS, een samenwerkingsverband van The Harvard University Center for Italian Renaissance Studies (Villa I Tatti), Bibliotheek van de Uffizi, Museo del Bargello, Istituto Nazionale di Studi sul Rinascimento, Opificio delle Pietre Dure, Biblioteca Vinciana en het NIKI. De directe samenwerking met de Universiteitsbibliotheek Utrecht concretiseert zich onder meer in de ondersteuning bij documentverwerking.

Met betrekking tot de dienstverlening en digitalisering deden zich in 2016 de volgende ontwikkelingen voor:

De deelname via het IRIS-consortium aan het *Art Discovery Project* (WorldCat) werd gecontinueerd. Tevens nam de bibliotheekstaf van het NIKI deel aan de “7th International Conference of Art Libraries” (Florence, 27-29 oktober 2016), georganiseerd door het bestuur van de *Art Discovery Group Catalogue*. Tijdens het congres werden ervaringen en plannen op het gebied van collectievorming en digitalisering gedeeld. Opnieuw werd duidelijk dat gespecialiseerde bibliotheken van fundamenteel belang zijn voor het verrichten van hoogwaardig kunsthistorisch onderzoek. Wereldwijd wordt daar grootschalig in geïnvesteerd, zoals het voorbeeld van de juist geopende bibliotheek van het Institut National de l’Histoire de l’Art (Parijs) treffend illustreert. Tevens kwam duidelijk naar voren dat het gedrukte boek verreweg het populairste medium blijft voor publicaties over oude, moderne en hedendaagse kunst.

Onder leiding van Gert Jan van der Sman, coördinator en algemeen secretaris van het IRIS-consortium, werd een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd voor het gebruik van Open Source Software voor het beheer van de IRIS-catalogus. De uitkomst daarvan was negatief, aangezien dit zou leiden tot een aanzienlijke daling van het serviceniveau bij een te verwaarlozen kostenbesparing.

De circa 45.000 masterscans die tussen maart 2005 en juli 2007 in the kader van het NWO-project “The Special Photo Study Collections of the Dutch University Institute for Art History” werden verkregen, zijn met het oog op digitale duurzaamheid overgezet op een nieuwe server. Ook werd een nieuw werkstation in gebruik genomen waarop deze hoogwaardige TIFF-bestanden en hun JPG-afgeleiden kunnen worden geraadpleegd.

Aan de interne onderzoekers en de externe gebruikers van de bibliotheek is een uiterst geavanceerde boekenscanner ter beschikking gesteld van het type “Book2Net Public III” die het maken van kopieën overbodig maakt en beschadiging van boeken en tijdschriften voorkomt. De de aanschaf van dit apparaat was mogelijk dankzij de vrijval van een reservering (€ 103k) voor onderhoudskosten (zie onder 3.e).

Tabel 3.3

	2016	2015	2014
Aantal boeken	60.223	58.553	58.905
Aantal tijdschriften	120	120	120
Aantal digitale bestanden	60	60	50
Aantal nieuw verworven titels			
- boeken	670	648	264
- tijdschriften	0	0	0
- digitale bestanden	10	10	10
Omvang collectie in lopende meters	1317	1302	1294
Aantal unieke bezoekers	210	200	195

d. Communicatie

NIKI ambassadeurs zijn ingezet om de communicatie met studenten bij de deelnemende instellingen te verstrekken. Dit werkt goed. De NIKI-ambassadeurs hebben een flyer voor het NIKI gemaakt. Via het secretariaat van de NWIB koepel is er overleg met de directeurs van de andere instituten in het buitenland. De communicatie met de penvoerder (UU) verloopt goed via de ambtelijk beheerder bij de UU.

e. Financiën

Tabel 3.4 Financiële hoofdlijnen

	Begroting verslagjaar 2016	Realisatie verslagjaar 2016	Realisatie verslagjaar 2015
Baten	713k	793k	679k
Lasten	702k	777k	668k
Saldo	11k	16k	11k

Het resultaat is € 16k. Dit is een afwijking € 5k ten opzichte van de begroting. Op totaal niveau is de afwijking zeer gering, echter bij zowel de kosten als bij de opbrengsten is de afwijking groter. Dit komt door de vrijval van een reservering (€ 103k) voor verbouwkosten die op de balans stond, maar waarvoor geen kosten meer te verwachten waren. Hierdoor ontstond financiële ruimte om extra uitgaven te doen. Zo zijn, onder andere, verouderde computers in de bibliotheek vervangen door nieuwe, is een geavanceerde boekenscanner en een werkstation voor het raadplegen van digitale afbeeldingen aangeschaft met een netwerkserver voor de opslag van 45.000 masterscans en zijn onderhoudswerkzaamheden ten behoeve van het gebouw en de tuin uitgevoerd. Tevens is in 2016 een inhaal uitbetaling geweest voor een van de medewerkers van het instituut.

4. Klantanalyse en waardering

a. Waardering

Volgens de verschillende cursusevaluaties, ontwikkeld door het Bestuurssecretariaat van het Departement Geschiedenis en Kunstgeschiedenis van de Universiteit Utrecht, de Onderwijscommissie van de Onderzoekschool Kunstgeschiedenis en de Summerschool van de Universiteit Utrecht, worden de door het Instituut georganiseerde onderwijsactiviteiten zeer positief beoordeeld. Dit oordeel geldt ook voor de unieke locatie en de meerwaarde van de door het Instituut aangeboden faciliteiten.

b. Gebruik van producten en diensten

Tabel 4.1 Gebruik producten en diensten

Aantallen afkomstig van	UVA	VU	LEI	RUG	UU	RU	Overige	Totalen	Bijzonderheden
1. Onderwijs									
gastdocenten	2	1	1	2	2	2	3	13	
Cursisten	6		25	17	20	16	47	131	
Studereis	1		1	1	1	1	1	6	
Overig									
2. Onderzoek									
gastonderzoekers							3	3	
promovendi		2					1	3	
expedities/veldwerkprojecten									
overig:									
3. Studenten									
begeleide scripties									
stagiaires	1						1	2	
overige faciliteiten									
4. Toegekende beurzen									
BA studenten	1			1			1	3	
Honours studenten									
(R) MA studenten	1			2		2		5	
PhD en Postdoc							8	8	
5. Huisvesting									
studenten	11	4	27	20	25	16	56	159	
PhDs en postdocs	1				2		5	8	
onderzoekers/docenten	5	2	1	6	7	3	21	45	
overig							53	53	
aantal overnachtingen									
6. Overige diensten									
cultureel									
contractonderwijs									
Bemiddeling in NWIB kader									
overig:									

c. Tijdsbesteding

Tijdsbesteding naar gebruiker

Gebruiker	2016 (%)	2015 (%)	2014 (%)
-----------	----------	----------	----------

Universiteit Leiden	16	13	7
Universiteit Utrecht	14	20	28
Radboud Universiteit Nijmegen	10	10	9
Rijksuniversiteit Groningen	17	9	8
Universiteit van Amsterdam	19	9	9
Vrije Universiteit Amsterdam	2	2	3
Andere Nederlandse universiteiten (TU Delft)	2	1	1
Vlaamse universiteiten	1	1	1
Universiteiten land van vestiging	2	1	1
Andere buitenlandse universiteiten	2	16	15
Hogescholen	10	3	3
Niet WO / HBO gebruikers	5	15	15
	100%	100%	100%

Het instituut faciliteert onderwijs van andere disciplines dan alleen kunstgeschiedenis; de percentages zijn berekend op basis van het aantal gasten.

Bijlage 1 Onderwijsproductie

In onderstaand overzicht is voor het verslagjaar aangegeven:

- de naam van de onderwijsactiviteit (cursus, werkgroep, excursie, etc.)
- de instelling(en) die verantwoordelijk is / zijn voor het programma (dit kan ook het instituut zelf zijn)
- de primaire doelgroep (Ba, Honours/Excellent, Ma, RMA, PhD)
- de duur van de cursus of werkgroep in dagen
- het totaal aantal deelnemers
- toegekende EC (TS) (vermeld indien relevant of dit onderdeel uitmaakt van grotere cursus met meer EC)
- de discipline(s) waartoe de deelnemers kunnen worden gerekend
- het contractonderwijs dat het Instituut heeft aangeboden

Naam cursus	Instelling / instituut	Doelgroep	Aantal dagen	Aantal deelnemers	Aantal toegekende ECTS	Discipline(s)
Honourscourse	TUD	BA	7	11	5	architectuur
Excursiewerkgroep	RUG	BA	12	13	5	kunstgeschiedenis
Excursiewerkgroep	RUN	BA	10	14	10	kunstgeschiedenis
Excursiewerkgroep	UU	BA	14	10	15	kunstgeschiedenis
Excursiewerkgroep	LEI	BA	9	14	5	kunstgeschiedenis
Excursiewerkgroep	UVA	BA	14	13	10	kunstgeschiedenis
Excursiewerkgroep	HU	BA	6	14	5	kunstgeschiedenis
Onderzoekswerkgroep	UU	BA	18	1	6	kunstgeschiedenis
Utrecht Summer School	NIKI	BA	14	13	5	kunstgeschiedenis
OSK/NIKI Winterschool 'Challenging Motifs'	NIKI	ResMA	11	14	6	kunstgeschiedenis
Interuniversitaire werkgroep 'Caravaggio'	NIKI	BA/MA	14	8	10	kunstgeschiedenis
NWIB Honours Course	RUN/UVA/VU	MA	14	6	7.5	kunstgeschiedenis, rechtsgeleerdheid, sociologie, geschiedenis, religieuze wetenschappen, slavische talen, culturele antropologie en ontwikkelingsstudies

Bijlage 2 Wetenschappelijke productie

2.1. Promotieprojecten

Promovendus	Project	Instelling	Promotor(es)
Dhr. Drs. P. Knolle	Noordnederlandse tekenacademies 1760-1820	LEI	Prof. Dr. G.J.J. van der Sman
Mw. Dr. V. d'Haene	Chiaroscuro Drawings in the Low Countries 1400-1600	LEI	Prof. Dr. G.J.J. van der Sman
Dhr. M. Jonker MA	De academisering van de kunst in Italië in de 16 ^{de} en 17 ^{de} eeuw	UVA	Prof. Dr. B. Kempers
Mw. Drs. B. Wierda	Het mecenaat van Bernardo Vecchietti	RUG	Prof. Dr. H.Th. van Veen
Mw. Drs. L. Overpelt	Het Florentijnse atelier van Vasari	Open Universiteit	Prof. J. Burke
Dhr. J. Joustra MA	Ruimterepresentatie in de 15 ^{de} -eeuwse religieuze schilderkunst gerelateerd aan theologische concepten	Courtauld Institute of Art	Dr. S. Nethersole

2.2. Wetenschappelijke bijeenkomsten

Titel bijeenkomst	Verantw. instelling	Deelnemers (aantal)	Overig
"The Creation of Space and the Connection between Models and Drawings as Design Tools" (internationaal symposium)	NIKI	50	
"Italië en de Nederlanden. Artistieke wisselwerkingen: Italiaanse kunst in Nederlands bezit" (25ste jaarlijkse NIKI-symposium)	Rijksmuseum	180	

2.3. Wetenschappelijk publicaties en presentaties staf Instituut

Prof. Dr. M.W. Kwakkelstein

"Ledenpoppen en wasmodellen. Hulpmiddelen in het kunstenaarsatelier". In Albert Elen & Chris Fischer (Eds.), *Fra Bartolommeo. De goddelijke renaissance*, Rotterdam, Museum Boijmans van Beuningen, pp. 21-31.

"Mannikins and Wax Models. Study Aids in the Artist's Workshop". In Albert Elen & Chris Fischer (Eds.), *Fra Bartolommeo. The Divine Renaissance*, Rotterdam, Museum Boijmans van Beuningen, pp. 21-31.

Presentaties:

"De anatomische tekeningen van Leonardo da Vinci". Medisch symposium voorafgaand aan de oratie van Prof.dr. M.R. Vriens met als titel 'Endovatie', UMC Utrecht, Utrecht 11 februari (Paushuize).

"Fra Bartolommeo's gebruik van de ledenpop en sculpturale modellen". Interuniversitaire studiedag *Licht op Italië*, Universiteit Leiden, Leiden 19 februari.

"Het verloop van mijn carrière". *OSK Carrière dag Utrecht*, Museum het Catharijnenconvent, Utrecht 22 april.

"The impact of Leonardo da Vinci's drawing and teaching practice on Lombard artists". Symposium *Drawing in Sixteenth-century Milan*, Clare Hall, University of Cambridge, 5 juli Cambridge.

"The use of the *manichino* and wax models for preparatory drawings by Fra Bartolommeo", Symposium *Fra Bartolommeo: The Divine Renaissance*, Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam 15 oktober.

"The reputatie van Leonardo da Vinci in de 19de eeuw", lezing/gastcollege, Departement Geschiedenis en Kunstgeschiedenis, Utrecht 19 oktober.

"Lo storico dell'arte e le nuove tecnologie", Workshop *Smart Museum*, European League of Institutes of the Arts. 14th ELIA BIENNIAL CONFERENCE FLORENCE, Istituto Europeo di Design, Florence 30 november.

"Fra Bartolommeo en de goddelijke renaissance", Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam 15 december.

Prof. Dr. G.J. van der Sman

boekredactie *Caravaggio and the Painters of the North*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016 (224 p.)

boekredactie *Caravaggio y los pintores del norte*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016 (224 p.)

Artists and Art Lovers. 'Quadri da Stanza' and 'Quadri d'Altare (introduction) and entries on G. van Honthorst "The Agony in the Garden", "Orpheus", "Merry Company with a Lute Player", Giusto Fiammingo "Young Man fleeing from the Arrest of Christ", Anonymous Caravaggesque Painter "Saint Sebastian attended by Saint Irene and her Maid". In: Sman G.J. van der (Ed.), *Caravaggio and the Painters of the North*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 105-109, 110-115, 122-123, 132-133 (15 p.)

Artistas y amantes del arte: 'quadri da stanza' y 'quadri d'altare (introducción) y textos sobre G. van Honthorst "La oración en el huerto", "Orfeo", "Alegre compañía con tañedor de laúd", Giusto Fiammingo "Joven huyendo durante el prendimiento de Cristo", Pintor anónimo caravaggista "San Sebastián atendido

por santa Irene y su criada". In: Sman G.J. van der (Ed.), *Caravaggio y los pintores del norte*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 105-109, 110-115, 122-123, 132-133 (15 p.)

Caravaggio in Rome (introduction) and entries on "Boy peeling Fruit", "Boy bitten by a Lizard", "The Musicians", "David with the Head of Goliath", "Saint Catherine of Alexandria", "The Sacrifice of Isaac", "The Crowning with Thorns". In: Sman G.J. van der (Ed.), *Caravaggio and the Painters of the North*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 63-65, 66-69, 74-79, 82-85 (17 p.)

Caravaggio en Rome (introducción) y textos sobre Caravaggio "Muchacho pelando fruta", "Muchacho mordido por un lagarto", "Los músicos", "David vencedor de Goliath", "Santa Catalina de Alejandría", "El sacrificio de Isaac", "La coronación de espinas". In: *Caravaggio y los pintores del norte*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 63-65, 66-69, 74-79, 82-85 (17 p.)

Caravaggio and the Painters of the North. In: Sman G.J. van der (Ed.), *Caravaggio and the Painters of the North*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 13-23 (11 p.)

Caravaggio y los pintores del norte. In: *Caravaggio y los pintores del norte*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 13-23 (11 p.)

The First Admirers: Adam Elsheimer and Peter Paul Rubens (introduction) and entries on P. P. Rubens "Head of a Youth", "The Adoration of The Shepherds", "The Entombment". In: Sman G.J. van der (Ed.), *Caravaggio and the Painters of the North*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 89-92, 93-99 (11 p.)

Los primeros admiradores: Adam Elsheimer y Peter Paul Rubens (introducción) y textos sobre P.P. Rubens "Cabeza de un joven", "La adoración de los pastores", "El entierro de Cristo". In: Sman G.J. van der (Ed.), *Caravaggio y los pintores del norte*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza. 2016, pp. 89-92, 93-99 (11 p.)

Hendrick ter Brugghen and the Utrecht School of Painting (introduction) and entries on H. ter Brugghen "Fife Player", "Flute Player", G. van Honthorst "Merry Company". In: Sman G.J. van der (Ed.), *Caravaggio and the Painters of the North*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 135-137, 143-145, 152-153 (8 p.)

Hendrick ter Brugghen y la escuela de Utrecht (introducción) y textos sobre H. ter Brugghen "Pifano", "Flautista", G. van Honthorst "Alegre compañía". In: Sman G.J. van der (Ed.), *Caravaggio y los pintores del norte*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, pp. 135-137, 143-145, 152-153 (8 p.)

The French Painters in Rome (introduction) and entries on Claude Vignon "The Martyrdom of Saint Matthew", "Saint Paul", Pensionante del Saraceni "The Denial of Saint Peter", Nicolas Tournier "Dice Players", "Merry Company with a Lute Player", "Flute Player". In: Sman G.J. van der (Ed.) *Caravaggio and the Painters of the North*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 154-155, 156-161, 170-175 (14 p.)

Los pintores franceses en Roma (introducción) y textos sobre C. Vignon "El martirio de san Mateo", "San Pablo", Pensionante del Saraceni "La negación de san Pedro", N. Tournier "Jugadores de dados", "Alegre compañía con tañedor de laúd", "Flautista". In: Sman G.J. van der (Ed.) *Caravaggio y los pintores del norte*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 154-155, 155-161, 170-175 (14 p.)

Naples and Southern Italy: Late Caravaggio and his Followers (introduction) and entry on Caravaggio "The Toothpuller". In: Sman G.J. van der (Ed.) *Caravaggio and the Painters of the North*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 177-179, 184-185 (5 p.)

El último Caravaggio y sus seguidores en Nápoles y el sur de Italia (introducción) y texto sobre Caravaggio "El sacamuelas". In: Sman G.J. van der (Ed.) *Caravaggio y los pintores del norte*. Madrid: Museo Thyssen-Bornemisza, 2016, pp. 177-179, 184-185 (5 p.)

Sman G.J. van der, Sommen, S. van der en Huijskens, G. *Praag rond 1600. Kunst en wetenschap aan het hof van Rudolf II*. In: *De boekenwereld*, 32, 2016, 3, pp. 76-81) (6 p.)

Presentaties:

15 maart 2016: *Oltre Caravaggio, Pittori olandesi a Roma*, Ferrara, Pinacoteca Nazionale di Ferrara, georganiseerd door Universiteit Ferrara

21 juni 2016: *Reflections on Recent Attributions to Caravaggio and Hendrick ter Brugghen*, Madrid, Museo Thyssen-Bornemisza, in het kader van CODART NEGENTIEN – internationaal congres georganiseerd door CODART Dutch and Flemish art in museums worldwide

30 juni 2016: *Caravaggio e i pittori del Nord*, Madrid, Museo Thyssen-Bornemisza

27 november 2016: *Schoonheid en noodlot in Florence*. Rotterdam, Museum Boijmans Van Beuningen

13 december 2016: *Keizerlijke allure. Nederlandse en Vlaamse kunstenaars aan het hof van Rudolf II*, lezing in het kader van Studium Generale (Universiteit Leiden)

16 december 2016: *Rome-Utrecht. Connections and Disconnections in Genre Painting, 1615-1625*, lezing symposium "Genre Painting from the Northern and Southern Netherlands 16th-18th Century", Den Haag, RKD - Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis

Bijlage 3 Valorisatie activiteiten

Geef hier een overzicht van de op valorisatie gerichte bijeenkomsten die het Instituut in het verslagjaar heeft georganiseerd of gefaciliteerd.

Titel bijeenkomst	Verantw. Instelling	Deelnemers (aantal)	Overig
Cultureel programma jaarlijkse <i>Fundraiser</i> in Florence met oa. bezoek aan privécollecties	NIKI	35	
International Conference <i>The Creation of Space and the Connection between Models and Drawings as Design Tools</i>	NIKI	50	
25 ^{ste} jaarlijkse NIKI-symposium <i>Italië en de Nederlanden. Artistieke wisselwerkingen: Italiaanse kunst in Nederlands bezit</i>	NIKI/Rijksmuseum	180	

Bijlage 4 Studenten en bursalen

Geef hier een overzicht van de begeleiding die het Instituut in het verslagjaar heeft geboden aan studenten en/of stagiairs.

Student	Instelling	Scriptie / stage	BA / MA	Titel project / activiteit
Dhr. J. Vriens	UU	scriptie	BA	Marino Marini
Mw. Y. Coenraads	RUG	scriptie	BA	De David van Donatello
Dhr. M. Wiringa	UU	stage	BA	Galleria Palatina
Mw. M. de Bruin	UU	scriptie	MA	Kunst en criminaliteit, m.n. kunstvervalsing
Mw. L. Fernandez Piqueras	RUG	stage	BA	Patrician Patronage Project
Mw. C. Potgieser	UVA	scriptie	BA	Sandro Botticelli
Mw. J. Ronday	Protestants Theologische Universiteit	scriptie	MA	Werken van Primo Levi
Mw. G. Jehoel	UVA	promotie	MA	Jan van Scorel
Mw. M. Zoetman	Sandberg Instituut, Amsterdam	scriptie	BA	'Creative hubs'
Mw. G. Moorman	University of Warwick	PhD	MA	PhD 'Broadening Horizons through Books: De waarderingsgeschiedenis van Hercules Segers'
Mw. L. van ter Toolen	RUG	project	MA	Anonimo Magliabechiano
Mw. C. Ladee	UVA	stage	MA	Patrician Patronage Project
Mw. S. Aardema	RUG	stage	BA	Patrician Patronage Project
Mw. M. Struik	UVA	stage	BA	Gerson-stage
Mw. S. Kriesels	UU	Scriptie	BA	Leonardo da Vinci
Mw. G. Cremers	UU	Scriptie	BA	Leonardo da Vinci
Mw. M. Lokenberg	UU	Scriptie	BA	Leonardo da Vinci
Mw. D. Oeijen	UU	Scriptie	BA	Leonardo da Vinci
Mw. S. Bet	UU	Scriptie	BA	Leonardo da Vinci

Geef hier een overzicht van de door het Instituut verstrekte studiebeurzen.

Student / onderzoeker	Instelling	BA / MA / RMA / PhD / postdoc	Titel project	Periode	Omvang beurs (in weken)
Mw. Dr. I. Bernocchi	University of Cambridge	PhD	"Italian Allegorical Portraits"	3/10-23/12	12
Mw. C. Ladee	UVA	MA	"Disegno in de laat-15 ^{de} eeuw"	1/10-10/12	10
Dr. B. Learn Toh	RUG	MA	"Dosso Dossi"	4/4-25/4	3

Mw. Dr. E. Giffin	University of Washington	PhD	"Body and Apparition: Material Presence in Sixteenth-Century Religious Sculpture"	4/4-22/6	11
Dr. P. Bokoday	Plymouth University	PhD	"Representations of Love and Sexual Violence in Italy (1200-1400)"	1/3-24/4	8
Dr. G. Moorman	University of Warwick	PhD	"Broadening Horizons through Books: Town Atlases in the Seventeenth Centuries"	21/11-23/12	4
Dr. L. Pezzuto	Università di Roma	PhD	"Drawings in the Renaissance (Umbrian) workshop: From model-books to personal sketchbooks"	10/2-23/5	6
Mw. Drs. J. Dijkstra	RUG	MA	"Portraits of Tyrannicide? Art Patronage of the <i>fuorusciti</i> in Rome between 1530 and 1554"	29/2-24/3	2
Mw. Dr. L. Costiner	University of Oxford	PhD	"Vernacular Narratives of the <i>Life of the Virgin and of Christ</i> and the Characteristics of Popular Devotion in Early-Renaissance Italy"	11/11-23/12	6

Bijlage 5 Samenwerking

Instellingen (niet NWIB), overheden en bedrijven waarmee het Instituut in het verslagjaar heeft samengewerkt.

Departement Geschiedenis en Kunstgeschiedenis, Universiteit Utrecht

Departement Kunstgeschiedenis en Architecuurgeschiedenis, Rijksuniversiteit Groningen

Universiteitsbibliotheek Utrecht

Utrecht Summerschool

TU Delft

Hogeschool, Utrecht

Open Universiteit Nederland

University of Edinburgh

Università di Messina

Università Bocconi, Milaan

Rijksdienst voor Kunsthistorische Documentatie, Den Haag

Rijksmuseum, Amsterdam

Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

Teylers Museum, Haarlem

Rubenianum, Antwerpen

Museo Thyssen Bornemisza, Madrid

European League of Institutes of Art (ELIA)

International Studies Institute, Florence

Opificio delle Pietre Dure, Florence

Bijlage 6   Overzicht personeel

Functie	Titel / naam	FTE
directeur	Prof. Dr. M.W. Kwakkelstein	1,0
onderzoeker/hoofdbibliothecaris	Prof. Dr. G.J.J. van der Sman	1,0
secretaresse	T.G. Vermeijden	1,0
bibliothecaresse	Dott.ssa I. Masi	0,5

Bijlage 7 Financiële verantwoording

	<i>Begroting verslagjaar 2016</i>	<i>Realisatie verslagjaar 2016</i>	<i>Realisatie verslagjaar -1 (2015)</i>
BATEN/INKOMSTEN	€	€	€
Bijdragen			
Penvoerder (Universiteit Utrecht)	497	500	499
Deelnemende instellingen	146	140	148
Universiteit van Amsterdam			
Rijksuniversiteit Groningen			
Universiteit Leiden			
Universiteit Utrecht			
Radboud Universiteit Nijmegen			
Vrije Universiteit Amsterdam			
Overige instellingen			
Buitengewone baten		103	
Eigen inkomsten	70	50	32
onderwijs			
onderzoek			
cultuur en maatschappelijke activiteiten			
gastenverblijven		26	
overig		18	
sponsors		6	
rente			
Totaal baten	713	793	679

	Begroting verslagjaar 2016	Realisatie verslagjaar 2016	Realisatie verslagjaar -1 (2015)
LASTEN/UITGAVEN	€	€	€
Personele lasten			
personeel (formatief)			
personeel (lokaal)			
Totaal personele lasten	306	340	313
Materiële lasten			
Incidentele inhuur derden*			
Huisvestingskosten	171	171	175
afschrijvingen			
huur			
schoonmaak & onderhoud			
energie			
Bibliotheek			
Bureaunkosten			
communicatiekosten			
reiskosten			
kantoorbenodigdheden			
overig			
Afschrijvingen			
Subsidies			
Lidmaatschappen			
Activiteitgebonden kosten			
onderwijs			
onderzoek			
culturele en maatschappelijke activiteiten			
studenten en bursalen			
Totaal materiële lasten	225	266	180
Totaal lasten	702	777	668
SALDO	11	16	11

* Incidentele inhuur specifieke expertise (juridisch, financieel, e.d.)

Bijlage 8 Wetenschappelijke Adviesraad

Naam en titel	Instelling	Vakgebied	Aantreden	Aftreden *	Termijn
Dr. J. Goudeau	RU	Kunstgeschiedenis van de Nieuwere Tijd	2015	2019	1
Dr. A.R. de Koomen	UVA	Zuid-Europese Beeldende Kunst van de Vroege Moderne Tijd	2013	2016	2
Dr. J.P. Keizer	RUG	Geschiedenis van de Italiaanse Kunst en Cultuur 1500-1700	2016	2020	1
Dr. I.R. Vermeulen	VU	Kunstgeschiedenis van de vroegmoderne tijd	2015	2019	1
Dr. E. Grasman	LEI	Oude Beeldende Kunst	2013	2017	2
Prof. Dr. K.A. Ottenheym	UU	Geschiedenis van de Bouwkunst	2013	2017	2
D.R. Bull, MA	Rijksmuseum Amsterdam	Italiaanse, Spaanse en Engelse schilderkunst 17e en 18e eeuw	2014	2017	1
Dr. M.Th. van Thoor	TUD	Design & History (Architectuur)	2013	2017	2
Prof. Dr. M. Schwegman	UU/NIOD	Geschiedenis	2013	2016	2
Dr. S. J. van Dijk	Rijksmuseum Amsterdam	Junior conservator Textiel	2014	2017	1
Drs. C.F.M. de Bok	UU	secretaris	2010	2016	
Drs. J.B. Frietman	UU	secretaris	2016		

* Termijn = 4 jaar
 Eenmalige verlenging
 mogelijk